

Kuş Gözlemciliği

Murat F. Özçelik
Güneşin O.Aydemir
TTKD Ornitoloji Birimi

Cayır Delicesi

Korkazları

Sumro

Tepeli Baştanıku

Beaklı Sinekkuşan

Kuyrukakun

KUŞLAR, diğer hayvan sınıflarıyla karşılaştırıldığında, son derece üstün hareket yetileriyle, yeryüzünün en başarılı omurgalı sınıfı olarak karşımıza çıkarlar. Onların bu hareketliliği; çok sayıda değişik türün farklı zamanlarda aynı yerde bulunabilmesine yol açmaktadır. Tür sayı ve çeşitliliğindeki zamana bağlı olan değişim, hava koşulları, habitat çeşitliliği, türlerarası ve türüçi rekabet gibi birçok farklı etmen ile bağıntılı olarak, değişik rakamsal değerler almaktadır. Bunun sonucu olarak çevresine duyarlı ve onu tanımak isteyen bir insan için kuşlar, doğanın mükemmel bir estetik göstergesi konumunda olup; hemen hemen her yerde karşımıza çıkabilmektedirler. Bu bağlamda ülkemizde henüz yeni yeni tanınmaya ve taraftar bulmaya başlayan "Kuş Gözlemciliği" hobi veya ornitolojik olarak, iki ayrı perspektiften değerlendirilmelidir. Ancak ornitolojinin, dünyada amatörlerin katkıda bulunabildiği nadir bilim dallarından birisi olması nedeniyle, bu iki kavramın tanımının ve birlikteliğinin çok iyi irdelenmesi gerekmektedir.

Kuşların, bulunduğu ortam ve konum hakkında nitel bilgi verdiğinin farkedilmesiyle, bu hayvanların canlılar aleminde bir biyoindikatör konumunda olduğu belirlenmiştir. Ancak çok temiz sularda barınan bir Yalıçapkını bulunduğu ortamdaki suyun arılgının; yediği Crustacea miktarı artkça tüyleri kırmızı-

de uçuşmaya başlayan kırlangıçların yüksekten ya da alçaktan uçmaları da o gün havanın nasıl olacağı konusunda fikir edinilmesine olanak sağlayan klasik örneklerdir.

Uçma yetisi, kuşların hızlı bir şekilde yer değiştirmesini olanaklı hale getirdiği gibi; besin bulma, düşmandan kaçma, uygun ortama çabucak alışma gibi yaşamsal aktiviteler arasında, türün devamlılığının sağlanması açısından da bir ayrıcalıktır.

Hayvanlar aleminde en başarılı sınıfların uçabilenler olması, bunun kanıtıdır. Omurgasızlar arasında yaklaşık 800 000 böcek türü ve karasal omurgalı canlılar arasında da yaklaşık 3000 iki yaşayışlı (amfibi), 4100 memeli, 6000 sürüngen türüne karşılık; dünya üzerinde 9000 civarında kuş türünün bulunması, bu farklı yer değiştirme davranışının, tür çeşitliliği açısından sağladığı avantajın rakamsal bir göstergesidir.

Kuşlar, tarih boyunca insanların ilgisini çekmiştir. Örneğin İncil'de 40 değişik kuş çeşidinden bahsedilmektedir. Buna karşın Aristo'nun kuşların fonksiyonları üzerine kurduğu sınıflandırmada 140 çeşit kuş belirtilmektedir.

çış, hazza yönelme" ilkesi doğrultusunda, doğaya dönüş akımı yaşanmaktadır. Bu noktada Kuş Gözlemciliği kolay, zevkli, dinlendirici, eğitici, sosyalleştirici ve birleştirici bir alternatif olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kuşları gözlemek herşeyden önce ilgi ve sevgi işidir. Bunun yanında teknik birtakım ayrıntılara da gereksinim vardır. Bunlar dürbün, rehber kitap ve kağıt-kalem olarak sıralanabilir. Edinilmesi oldukça kolay ve ucuz olan bu araçlar sayesinde, dikkat yöneltilecek obje konumundaki kuşların, kısa bir süre sonra insanın hayatını değiştirip güzelleştirdiğine tanık

Step Sahini

Popoğanlar

Sıkkıkuşu

Sarı Kirazkuşu

laşan bir flamingo, yaşadığı göldeki organik madde zenginliğinin birer göstergesi olduğu gibi; sabahın erken saatlerin-

Günümüzde ise teknoloji devrimi ve bilinçsiz kentleşmenin beraberinde getirdiği doğadan uzaklaşma, bireyler üzerinde olumsuz etkiler oluşturmakta ve insanın yapısında bulunan "elemden ka-

olunacaktır. Daha ileri bir aşamaya gelindiğinde ise bir teleskop edinilmesi düşünülmelidir. Teleskop, geniş alanlarda ve kuşların uzaktan gözlenmesinde önemli bir araçtır.

Kuş gözlemciliğinde kullanılacak dürbün ve teleskopların optik açıdan bazı standartlara uygun olması gere-

30x21mm

k i r.
Piyasada satılan dürbünlerin üzerinde genellikle A X B şeklinde sayılar bulunmaktadır. Bu sayılardan birincisi büyütme, ikincisi mercek çapını ifade eder. B, A'ya bölüldüğünde; bir başka deyişle mercek çapını gösteren sayı, büyütme gösteren sayıya bölüldüğünde elde edilen rakamsal değer,

dürbünün görme açısıdır. Kolayca tahmin edileceği üzere bir dürbünün görme açısı ne kadar büyükse, o dürbünle kuş gözlenmesi de o kadar kolay ve zevklidir. Bunun yanında büyütmesi 8'in altında olan bir dürbün, ayrıntıların algılanması açısından bazı zorluklar çıkarabilir. Yine dürbün seçiminde dikkat edilecek bir başka kriter de mercek çapının olabildiğince büyük olmasıdır. Böyle bir dürbün fazla miktarda ışık geçireceğinden, sabahın ve akşamın erken saatlerinde, kötü ışık koşullarında bile rahat gözleme olanağı sağlayacaktır. Bu bilgiler ışığında, fiyat/performans oranı da gözönünde bulundurulduğunda, bu işe yeni başlayan bir kuş gözlemcisine, 10 x 50 ölçülerinde seçilen bir dürbün uzun süre yeterli olacaktır.

Ancak buraya kadar verilen bilgiler klasik optik kuralları içerisinde geçerli olduğu halde; her geçen gün gelişen teknolojinin getirisi olarak bu kurallara uymayan, post-teknolojik optik enstrümanlar da piyasaya çıkmaktadır. Örneğin şimdilerde 8 x 21 ya da 10 x 25 ölçülerinde olduğu halde, bir dürbün için geniş sayılabilecek 7.5° ve 6°'lik görüş açısı ve merceklerinin düşük dispersiyonu sayesinde müthiş bir ışık

geçirgenliği olan minik dürbünler üretilmektedir. Yine 20x60 ölçüsünde, sarsıntıdan etkilenmeden görüntüyü sabit tutan Gyrostabiliser sistemli mükemmel dürbünler de piyasada bulunmaktadır.

Kuşlarla gerçekten ilgilenen bir kişi, bu ilgi yeterince güçlü bir konuma geldiğinde, optik donanımına bir de teleskop ekleyecektir. Edinecek teleskobun okülerinin değişebilir ve teleskopun optik eksenine paralel değil de 45°'lik bir açıyla konuşlandırılmış olması, bu seçimde aranan özelliklerdendir. Oküler olarak ise, sayım yapmak amacıyla 30 X büyütmesi olan geniş açılı bir okülerin yanında, normal kullanım için 20X- 45X ya da tercihen 20X-60 X zoom'lu ve çok uzaktaki türlerin ayrıntılarını ayırt etmek için de bir adet 70X ya da 77X okülerin bulunması, fazlasıyla yeterlidir.

Teleskobun üzerine monte edilecek tripodun hafifliği ve seri biçimde kullanılabilirliği, kuşların zorlanmasızın ve zevkle gözlenebilmesine olanak tanır. Böylelikle kişinin kuşlar hakkında gözlem ve tanımlama yeteneği gelişmekle kalmayacak; gözlemci, kuşların davranışlarındaki ilginç ayrıntıları görecektir, günlük yaşamlarıyla yakından ilgilenme fırsatını bulacak ve doğanın bahsettiği olağanüstü güzellikteki canlı sanat eserlerini doyasıya seyretme olanağını elde edecektir: kuru dallar üzerinde tünemmiş birkaç kırlangıç, nehir kenarında kuluçkaya yatan ördek sürüleri, sabah güneşiyle aydınlanmış ormanın kenarındaki ağaçta cıvıldaayan bir saka... Kuş gözlemciliği stratejik açıdan in-

Yeni dürbün

Kızılgiridan

Yalıçapkın

Büyüks

celendiğinde gözlem saati, gözlem yeri, hava durumu, arazi kıyafeti ve davranışı gibi temel noktalar göze çarpar. Birçokları için evlerinden ayrılarak kuş gözlemeye gitmek; birtakım planlar yapmayı, az miktarda da olsa para ve zaman ayırmayı gerektirir. Doğal olarak bu işle ilgilenen kişi alabileceği zevkin sonsuz olmasını isteyecektir. Bu isteklerin gerçekleşmesi, sabahın erken saatlerinde arazide bulunmaktan geçer. Çünkü kuşlar, şafakta ve günbatımında üstün aktivite göstermektedirler. Bu saatlerde arazide bulunmayan bir gözlemci az sayıda tür görebilir. Ancak sabah çok erken saatlerde araziye çıkılmadığı için gözlenemeyen kuşlar, akşamın alacakaranlığına kadar beklenerek görülebilirler. Böylelikle kuş gözlemek için en uygun saatlerin sabahları tan vaktinden kuşluk zamanına kadar olan süre ve akşam üzeri alacakaranlık-günbatımı

değişecektir. Önemli bir kuş alanına gözlem yapmaya giden bir gözlemci, bir günde 100-200 arası tür görebilirken, bu sayı diğer alanlarda normal olarak 20-70 tür/gün şeklinde ifade edilmektedir.

Özellikle göç mevsimlerinde yapılacak gözlemlerin, havanın durumuna göre belirlenmesi gerekir. Kuşlar genel olarak açık havalarda ve rüzgar göç yönüne doğru estiğinde toplu olarak yer değiştiren hayvanlar oldukları için, böyle hava şartlarında gözlem yapmak uygundur. Bununla beraber, yağmurlu ve fırtınalı havalarda da bazı türlerin göç ettiği unutulmamalıdır. Ancak uygun yönde esen yumuşak bir rüzgar ve bulutsuz bir gökyüzü, kuşların göç sırasında yükselmelerine izin vereceğinden, büyük yırtıcılar ve formasyonel uçan kaz ve turnalar dışındaki kuşların görüş alanı dışına çıkmalarına yolaçar. Buna karşın hava şartları sertleştiğinde, ve/veya rüzgar göç yönünün aksi istikametine estiğinde, birçok tür yer değiştirmez ve belirli uzaklıklardan gözlenebilen geniş sürüler oluşturur. Deniz kuşlarının kuvvetli kıyı rüzgarları ve imbatlarda karaya yaklaşmaları, baykuşların soğuk havalarda ve yağmuru izleyen sakin ve yumuşak gecelerde daha yüksek tonda ses çıkarmaları, hava şartlarına bağlı olarak bu türlerin yer ve davranışla-

rındaki değişimleri gösteren ilginç örneklerdir.

Doğada kuşları tanımlamak isteyen amatör veya profesyonel bütün gözlemcilerin, her şeyden önce sabırlı olması gereklidir. Zira kuş gözlemeye yeni başlayan amatör bir gözlemcinin, gördüğü her kuş türünü saptayabilmesi başlangıçta oldukça zaman alacaktır.

Kuş gözlemi sırasında arazide dikkat edilmesi gereken önemli koşullardan biri de gürültü etmemektir. Gözlem sırasında gürültülü bir şekilde arkadaşlarıyla konuşan bir gözlemcinin, hem kendisinin hem de gruptaki diğer arkadaşlarının görebileceği kuş sayısını farkında olmadan azaltacağı bilinmelidir. Bu nedenle kuşları izlemeye yeni yeni

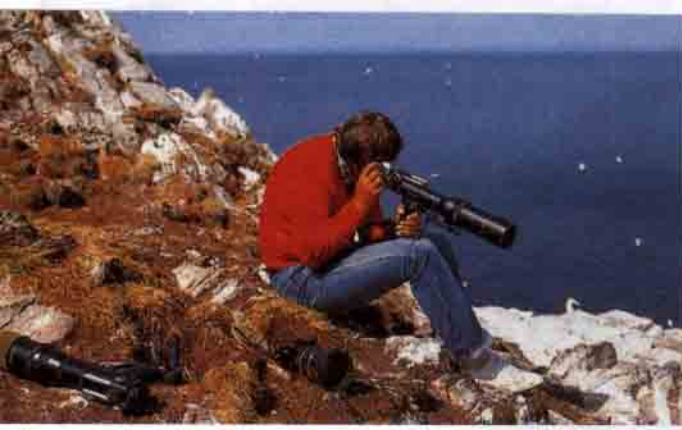
zamanı olduğu söylenebilir. Buna karşın, günün diğer saatlerinde çeşitli kuşları görmek de olasıdır. Görülebilecek maksimum tür sayısı, gözlem yerinin seçimiyle

ilgi duyan böyle bir amatörün yanında ilk başlarda deneyimli bir arkadaşının bulunması birçok yönden yararlı olacaktır.

Kuş gözlemciliği başlangıçta zevkli bir hobi olarak görülse de, bir süre sonra bu işte biraz yol kateden herkes, "görmek" ile "bakmak" eylemlerinin farklılığını tam olarak algı-

lamaya başlayacak ve çevreye daha duyarlı bir insan haline gelerek, deyim yerindeyse “çevreci” olacaktır. Bu yapısal evrimleşme gözün eğitimiyle başlar. “Ayrıntılar farkı doğurur” ilkesinden hareket eden gözlemci, gözlem sırasında bütün -

naklı hale gelir. Kuş gözlemciliğinde kuşların seslerinden tanınmasının önemi çok büyüktür. Çünkü kuş türlerini seslerinden ayırdedebilen bir gözlemcinin arazide tanıyacağı kuş sayısı otomatikman artacaktır. Bu ise özellikle dış görünüşü birbirine çok benzeyen ikiz türlerin belirlenmesinde önemlidir. Bunun yanısıra en kötüsünün bile insan eliyle yapılmış enst-

Doğan

mi ile birlikte uyulanmaktaydı. Bu bağlamda ana temayı oluşturan unsur, doğanın en büyük bestekarı sayılan bülbüldü. Kendilerine katmerli bir müzik şöleni çekmek isteyenler, bülbül dinlemek üzere özel seanslar düzenlerler, çeşitli bülbül yataklarını ziyaret ederlerdi.

Bülbüllerin günün değişik zamanlarındaki farklı ötüşleri halen araştırılmakta ve Anadolu’da yaşayan kuşların çeşitli yörelerde nasıl öttüklerinin belirlenmesine yönelik olarak çalışmalar devam etmektedir. Örneğin Ankara civarında yaşayan bülbüllerin “hoofi, hoofi, hoofi, ciyap, ciyap, ciyap” gibi 65’in üzerinde farklı “nağmede” öttükleri saptanmıştır.

Bülbüllerin şakımalarındaki değişimin, diyetiyle ilgili olduğuna ilişkin ilginç bir örnek vardır. Yurdumuzun ilk kuş gözlemcisi olarak nitelenen, Tarihçi Reşat Ekrem Koçu’nun annesi Zaralı Hacı Fatma Hanım, Göztepe’deki evinin bahçesinde günlerce dürbünüyle bülbülleri gözlemiştir. Fatma Hanım gözlemlerini şöyle dile getirir:

“Bir bülbül ala sabah, söz gelişi bir vişne ağacına gelip konar. 20-30 kadar vişneyi gagasıyla kestikten sonra çekip gider. Akşam yine gelir. Vişnenin kuş gagasıyla deşilen yerlerinde meyve suyu mayalanmış, bir likör ya da şarap olmuştur. Kuş, akşamın ‘garipler sersemliği’ denilen bu saatte bir-iki vişneden kendi elceğiyle hazırlamış olduğu içkinin ilk yudumlarını içince şöyle bir silkinir. Birkaç külhâni ıslık öttürür, kadehler beşi altıyı buldu mu nağmeler uzar. Ortalık iyice karardığı için küçük esmer kuş artık görünmez ama, sesi

rümanlardan

den parçaya iner ve ayrıntıları tekrar birleştirerek türü saptar. Böylelikle kişiye, işin özünde yatan “duyarlılık” kavramı anlamlı ve kalıcı bir şekilde verilmiş olur.

Gözün eğitiminde, öncelikle kuşun vücudunun belirli bölgelere ayrıldığını gözönüne almak gerekir. Gözlenmekte olan herhangi bir kuş türü için, kuşun vücudunda üç ana bölge belirlenir. Bunlar dorsal (üst) bölge, ventral (alt) bölge ve lateral (yanal) bölgeler olarak sıralanabilir. Dorsal bölge; kuşun üstgaga, alın, tepe, başın arka kısmı, ense, boyunun arka kısmı, sırt, kuyruksokumu ve kuyruğunu kapsar. Ventral bölgede ise altgaga, çene, gerdan, göğüs, karın ve kuyrukaltı bölgesi bulunur. Gözlemci, ayrıca kuşun lateral bölgelerinde üst ve altgaganın birleştiği kısmı, gaga dibini ile göz arasını, yanak, gözün üst kısmı, boyunun yan tarafları ile, omuz bölgesi, kanat ve vücudun yan taraflarını incelemelidir. İncelenen bu bölgelerdeki özellikler kaydedildikten sonra bu bilgiler çeşitli çizimlerle karşılaştırılarak türün saptanması ola-

daha güzel olduğu varsayılan doğadaki seslerin dinlenmesi, başlıbaşına bir zevktir. Bu aşamada göz eğitiminden sonra, kulağın eğitimi gelir.

Fransa’nın parfüm merkezi Grasse kentinde, çocuklarının duyarlı bir buruna sahip olmasını isteyen aileler, daha birkaç aylıkken onları, sabahın taze serinliği, kızgın güneşli öğle zamanı ve nemli akşam saati demeksizin, buram buram rayihalarla dolup taşan çiçek tarlaları içerisinde dolaştırmaktadırlar. Bunun sonucu olarak, koku eğitiminin temellerini daha yürümeye başlamadan alan çocuk, yetiştiğinde 7000 çeşit güzel kokuyu birbirinden ayırabilme yetisine kavuşmuş olur. Aynı şey eskiden İstanbul’da kültürlü ailelerde kulak eğiti-

ağaçtadır. Belki de içkiyi sürdürmektedir. Artık tan sökünçeye kadar gelsin gazeller, şarkılar, feryatlar...”

Ünlü edebiyatçı Ahmet Rasim Bey, bülbüllerin enstrüman sesiyle büsbütün kendilerinden geçtiğini ve en güzel nağmeleriyle şakıdıklarını

y a z -

maktadır. Yine ünlü

kemancılarımızdan biri, Boğaz'da bir yalının bahçesinde taksim yaparken bülbülün, kemanın salyangozuna konarak virtüözün icrasıyla birlikte şakıdığını söylemektedir.

Gözlem sırasında kişinin mantığını işletici, bildiklerini birleştirici ve birkaç duyusunu birden kullandığı bir durum sözkonusudur. Bu ise, işin en etkileyici tarafıdır. Herşeyden önce gözlenen kuşun büyüklüğü ile ilgili bilgiler, bilinen bir kuşla karşılaştırma yapılarak belirtilmelidir. Kuşun zemin renginin doğru olarak saptanması da çok önemlidir. Örneğin dik olarak inen güneş ışınları altında gözlenen kuşun renkleri çoğunlukla kırmızının tonları şeklinde görünür. Bunun yanında yansıyan güneş ışınlarının da birçok rengi koyu ve siyaha yakın olarak gösterdiği unutulmamalıdır. Mercek kalitesi çok iyi olan dürbünlerle bu olayın önüne büyük bir ölçüde geçilebilmekte ise de, bu gibi durumlar tecrübeli birçok kuş gözlemcisini bile yanıltmaktadır. Örneğin çok iyi bildiğimiz kumru (*Streptopelia decacoto*)'nun bile değişik ışık koşulları altında tropikal kuşlara benzetildiği, sıklıkla düşülen yanlışlıklardandır. Bu nedenle gözlemci, kuşun vücudunda bulunan farklı renklerdeki işaret ve

lekelerin hepsine ayrı ayrı dikkat etmelidir. Bunun dışında gaganın, bacağı, kanatların, kuyruğun ve boyun yapısı, şekli, oranı ve büyüklüğü de çok önemlidir. Ayrıca ayak, bacak, gaga ve göz rengi de türün saptanmasında önemli rol oynar. Hareket ve uçuş şekli, gözlenen kuşun türünün belirlenmesini sağlayan birincil araçlardır. Gözlem sırasında kuşun hareketlerine de özellikle dikkat edilmelidir. Kuşun uçarken kanatlarını birkaç kez çırttıktan sonra vücuduna birleştirerek süzülmesi ya da yerde koşarak, zıplayarak veya dans ediyormuşcasına hareket etmesi gibi davranışlar, gözlem açısından önemlidir. Gözlemin yapıldığı mevsim, günün saati, hava durumu ve ortam da türün saptanmasında önemli ölçütlerdir. Örneğin öğle saatlerinde çalılarda üzerinde uçmakta olan kahverengi bir baykuş çok büyük olasılıkla bir bataklık baykuşudur. Çünkü en çok benzediği tür olan kulaklı orman baykuşu ancak akşamları uçmaktadır. Kuş gözlemciliğinde gözlenen kuşun biyotopu da, türün çıkarımı için önemli bir ipucudur. Aynı çam ağacı üzerinde, üç baştankara türü olan Mavi (Gök) Baştankara (*Parus caeruleus*), Çam Baştankarası (*P.ater*) ve Büyük Baştankara (*P.major*)'nın ağacın dış, orta ve iç dallarında bulunmaları buna güzel bir örnek teşkil eder. Bunun yanında bazı türlerin, biyotoplarını nadiren de olsa değiştirebildikleri gözönünde bulundurulmalıdır.

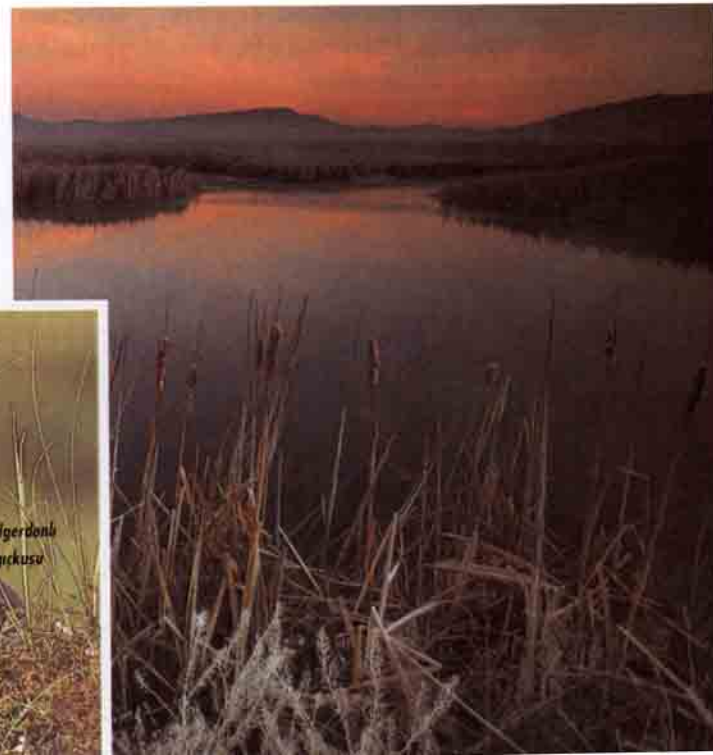
Kuş gözlemciliğinde dikkat çok önemlidir. Kuşların büyük bir bölümünün yaşama, buldukları ortamda zor farkedilmelerine bağlıdır. Aynı şekilde yüksekten sinsice süzülerek avını yakalayan yırtıcı kuşların farkedilmez olmaları da yaşamlarını sürdürüle-

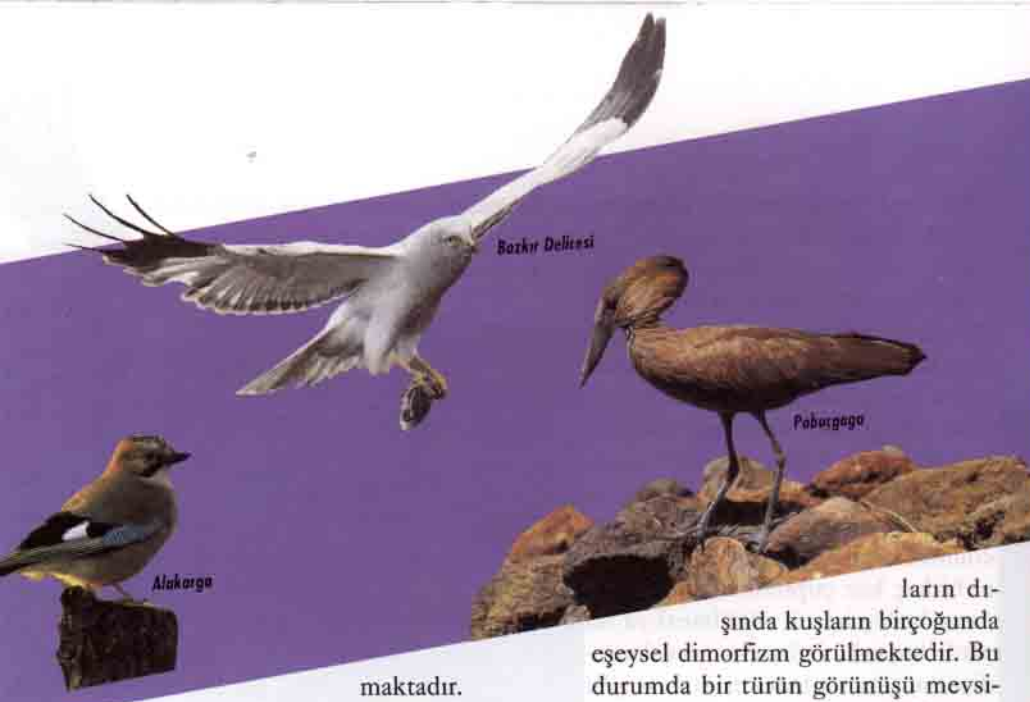
bilmeleri açısından çok önemlidir. Bu nedenle gözlemci öncelikle bu kuşların varlığını

na ilişkin yar-

dımcı göstergeleri çok iyi algılamalıdır. Örneğin civarda küçük yırtıcılardan birinin varlığı, baştankaraların ve kuyruksallayanların yüksek perdeden çıkardıkları seslerle ve kirlangıçların "glit glit" ya da sığırcıkların sertçe "kyett" şeklinde ötmelerinden anlaşılabilir. Yine küçük kuşların koro şeklindeki alarm ötüşü, gün ışığında ağaçların arasında tünemiş olan bir baykuşun belirtisidir. Ayrıca açık arazide küçük ve orta büyüklükteki kuşların gruplaşması, çevrede yırtıcı bir kuşun bulunduğu göstergesidir. Gözlemci tarafından anlaşılması daha güç bir durum ise, konuk ya da yerde beslenmekte olan küçük kuşların başlarını dikerek gökyüzünü taramalarıdır. Bu durumda büyük olasılıkla yırtıcı bir kuş, bulutlar arasında dolaş-

Bozkır Delicesi

Pobuzgaga

Alakarga

maktadır.

Sorumluluk sahibi her doğasever, kuş gözlemek için bulunduğu ortamdaki kuşları rahatsız etmemeye büyük özen göstermelidir. Bu durum, özellikle kuşların çok hassas olduğu kuluçka mevsimi için geçerlidir. Gözlem sırasında onbeş dakika kadar yer değiştirmeyen bir amatör, etrafında ağzında yiyecek dolaşan herhangi bir kuşa rastladığında, bir yuvanın yakınında bulunduğunu anlamalı ve hemen oradan uzaklaşmalıdır. Daha da çoğaltılabilecek olan bu örnekler gözlemcilikte dikkatin önemini vurgulamaktadır.

Kuş türlerinin tanımlanmasında konuyla yakından ilgili olmayan kişilerin yanılığa düştükleri, sıklıkla görülen durumlardandır. Bunun başlıca nedenlerinden biri aynı türün yılın farklı dönemlerinde, farklı renklerdeki tüylere bürünmesi olarak gösterilebilir. Bir kuşun morfolojik gelişim evreleri sırasında sahip olduğu/olabileceği tüylenme durumları, evrelere göre değişiklik göstermektedir. Bun-

ların dışında kuşların birçoğunda eşeyssel dimorfizm görülmektedir. Bu durumda bir türün görünüşü mevsime, yıllara ve bulunduğu gelişim evresine; ayrıca cinsiyetine bağlı olarak değişebilmekte, hatta bazı türlerde hayvan kuluçka mevsimi gibi özel dönemlerde tamamen farklı bir tüy yapısına sahip olabilmektedir. Buradan anlaşılacağı üzere, yurdumuzda 450'ye yaklaşan kuş türü sayısı, bu kombinasyonlar gözönünde bulundurulduğunda; bu işle ilgilenen herkesi tatmin edecek ölçüde, oldukça geniş bir sınıflandırma yelpazesinde karşımıza çıkmaktadır.

Doğanın bir parçası olan kuşlar hareketlerinin niteliği nedeniyle insanların ilgisini çekebilmişlerdir. Bu da bir anlamda insanda, doğayı bu güzel canlıların aracılığıyla tanıma eğilimini ortaya çıkarmıştır. Bu uğraşın Avrupa'da çok eski ve oldukça yaygın olması, insanın yapısında bulunan doğayla bütünleşme eğilimindeki başarılı rolünün bir göstergesidir. Bugün sadece İngiltere'de 2,5 milyonun üzerinde kuş gözlemcisi vardır. Kuşlardan yola çıkarak bulun-

duğu ortamdaki canlıları tanımaya başlayan bir insan duyularını hareket geçirerek algılama yeteneğini geliştirecek, böylelikle diğer canlıları, onların birbirleriyle olan ilişkilerini, diğer insanları ve en sonunda da kendini, gelişen gözlemleme yeteneği ve dikkati sayesinde farklı açılardan tanıma fırsatı bulacaktır. Bunun insana getireceği yararlar ortadadır. Ancak bu noktada doğanın kazancının ne olacağı düşüncesi, doğaseverlerin bakışının temelini oluşturmalıdır.

Çevresini yeterince algılayan bir insanın, duyarsız kalması düşünülemez. Daha önce de belirttiğimiz gibi algılamadaki bu gelişim, eğitimle doğru orantılıdır. Ancak kuş gözlemciliğinin içinde saklı olan bu eğitim formal bir eğitim değil, çağımız insanının körelmiş duyularının harekete geçirilmesine yönelik bir süreçtir. Erken yaşlarda başlanması bir avantaj sayılsa da her yaşta, herkes tarafından yapılabilecek, kolay ve zevkli bir uğraştır. Kazandırdığı olumlu davranışlar ise tartışma götürmeyecek kadar çoktur. Bu bağlamda gereken temel teknik özellikleri öğrendikten sonra olaya sevgi açısından yaklaşan her insan, daha içten bir davranış geliştirecektir.

Kaynaklar
Bernhard H.C., Grzimek's Animal Life Encyclopedia, Zurich, 1972
Bruun B., Delin H., Svensson L., Birds of Britain & Europe, 1992
Ferguson - Lee J. Vögel Mitteleuropas, Zurich, 1991
Heinzel H., Fitter R.F., Parslow J., Birds of Britain and Europe With North Africa & The Middle East, 1992
Kızıroğlu I. Türkiye Kuşları, Ankara, 1989
M. und H.Dossenbach, Das wundervolle Lebender Vögel.
Özçelik M.F. Kızılçahamam ve Akbalar, Tabiat ve İnsan, 27/2 1993
Özçelik M.F. Pozitür Kanaryalar, TTKD Yayınları, No:21, Ankara, 1993

